

Кафедра прав людини, міжнародного та європейського права

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міжнародні відносини та світова політика

Рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

Галузь знань **29 Міжнародні відносини**

Спеціальність **293 Міжнародне право**

Освітня програма **Міжнародне право**

Статус дисципліни **вибіркова**

Мова навчання **українська**

Київ – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародні відносини та світова політика» для здобувачів вищої освіти галузі знань **29 Міжнародні відносини** спеціальності **293 Міжнародне право** освітньої програми **Міжнародне право**.

Розробник: Жалоба Ігор Володимирович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри прав людини, міжнародного та європейського права Академії адвокатури України.

Схвалено Науково-методичною радою Академії адвокатури України

Голова НМР професор Гончаренко С.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
<i>«Міжнародні відносини та світова політика»</i>	
Вид дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120
Курс	4
Семестр	7
Обсяг кредитів	4
Обсяг годин, у тому числі:	120
Аудиторні	40 (лекційні – 22, семінарські – 18)
Модульний контроль	6
Самостійна робота	80
Форма семестрового контролю	Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування у студентів цілісного наукового сприйняття системи міжнародних відносин другої половини XX ст. та початку XXI ст., особливостей її функціонування, а також сприяння розумінню основних сучасних тенденцій розвитку світової політики й дипломатії.

Завданням є вироблення навичок аналізу міжнародних відносин і зовнішньої політики провідних держав світу з урахуванням історичного досвіду, чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру, національних інтересів кожного актора міжнародних відносин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- ✓ сутність понять та співвідношення категорій “міжнародні відносини”, “міжнародна політика”, “зовнішня політика” та “світова політика”;
- ✓ історичну періодизацію розвитку системи міжнародних відносин від початку Другої світової війни до сучасності;
- ✓ структуру міжнародних відносин на кожному з етапів, зокрема після Другої світової війни, зміни в міжнародних відносинах після розпаду Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин;
- ✓ особливості та доктринальні засади зовнішньополітичного курсу СРСР та США як двох центрів сили в період біполярної структури міжнародних відносин;
- ✓ причини розвалу СРСР та наслідки цього процесу для розвитку глобальної системи міжнародних відносин;
- ✓ проблеми та тенденції розвитку сучасної постбіполярної системи міжнародних відносин;
- ✓ особливості розвитку міжнародних відносин в окремих регіонах світу, їх сучасний стан, існуючі конфлікти та можливі шляхи їх розв'язання.

вміти:

- ✓ збирати й систематизувати значні обсяги різномірної інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики окремих держав світу, сортувати її за релевантністю визначеним завданням;
- ✓ визначати причини зовнішньополітичних рішень провідних держав світу під час всіх історичних періодів, охоплених хронологічними рамками дисципліни;
- ✓ аналізувати наслідки зовнішньополітичних рішень окремих держав для розвитку глобальних та регіональних міжнародних відносин;
- ✓ визначати інтереси, цілі та завдання окремих держав світу, що спонукали їх до прийняття певних рішень та обумовлювали їх зовнішньополітичний курс;
- ✓ аналізувати вплив геополітичних, економічних, політичних, культурних, психологічних, етнічних факторів на розвиток міжнародних відносин;
- ✓ виявляти в подіях і фактах міжнародного життя тенденції та закономірності, формувати їх та визначати пов'язані з ними майбутні можливості й ризики.

Програмні результати навчання:

- ✓ ПРН-1: Мислити абстрактно й аналітично, синтезувати загальні знання з міжнародного права для досягнення цілей професійної діяльності.
- ✓ ПРН-3: Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, аналізувати їх та узагальнювати у відповідності до наукових критеріїв.
- ✓ ПРН-4: Визначати міжнародно-правову ситуацію, використовувати різні джерела безпосередньої й опосередкованої інформації для з'ясування потрібних обставин і фактів, надання міжнародно-правової оцінки подіям міжнародних відносин.
- ✓ ПРН-5: Аналізувати зібрану й оброблену інформацію про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав.
- ✓ ПРН-6: Визначати політичні, дипломатичні, іміджеві, суспільні, економічні й інші ризики, пов'язані з заходами міжнародно-правового характеру, взаємодіяти з фахівцями відповідних галузей при підборі засобів мінімізації таких ризиків.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	Усього	у тому числі		
		л.	с.	с.р.
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Друга світова війна. Формування Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин				
Вступ	2	2		
Тема 1. Друга світова війна: учасники, хід війни	14	2	2	10
Тема 2. Створення Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин	12	2		10
Тема 3. Створення ООН та Паризька мирна конференція 1946 р.	14	2	2	10
Разом за змістовим модулем 1	42	8	4	30
Змістовий модуль 2. Міжнародні відносини в період «холодної війни» та розрядки міжнародної напруженості				
Тема 4. Початок “холодної війни” та формування біполярної системи міжнародних відносин	8	2	2	4
Тема 5. Розпад колоніальної системи	10	2	2	6
Тема 6. Рух неприєднання у світовій політиці	16	2	2	12
Тема 7. Еволюція міжнародних відносин протягом 1960-х – першої половини 1980-х років: від розрядки до апогею «холодної війни»	8	2	2	4
Тема 8. Завершення епохи біполярності у міжнародних відносинах	8	2		6
Разом за змістовим модулем 2	50	10	8	32

Змістовий модуль 3. Міжнародні відносини у багатопольному світі. Регіональні підсистеми міжнародних відносин				
<i>Тема 9. Становлення сучасної системи міжнародних відносин. Глобалізація</i>	16	2	2	12
<i>Тема 10. Посилення ролі регіонів у міжнародних відносинах наприкінці XX ст. – на початку XXI ст.</i>	12	2	4	6
Разом за змістовим модулем 3	28	4	6	18
Усього годин	120	22	18	80

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Друга світова війна. Формування Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин.

Вступ.

Структура курсу «Міжнародні відносини та світова політика». Предмет, мета та завдання курсу. Методологічні основи курсу. Рекомендована література.

Тема 1. Друга світова війна: учасники, хід війни.

Криза і розпад Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин. Польська криза та початок Другої світової війни. Радянсько-німецька війна, вступ США у війну. Міжнародні відносини під час війни. Поразка Німеччини і Японії та закінчення війни

Рекомендовані джерела: основні [1-3, 7, 12], додаткові [6,7,10,11,12].

Тема 2. Створення Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин

Ялтинська конференція та її основні рішення щодо повоєнного устрою в Європі. Потсдамська конференція глав СРСР, Великобританії та США, її рішення та наслідки.

Докорінні геополітичні зміни в Європі та світі. Ялтинсько-Потсдамська система як система біполярного регулювання міжнародних відносин у повоєнний період. Характерні риси біполярної системи. Роль ідеології у міжнародних відносинах в період біполярності. Стабільність системи та ядерний фактор.

Рекомендовані джерела: основні [1, 3], додаткові [3-8, 10-12].

Тема 3. Створення ООН та Паризька мирна конференція 1946 р.

Конференція в Думбартон-Оксі і розробка проекту Статуту Організації Об'єднаних Націй. Конференція в Сан-Франциско, створення ООН та її роль у міжнародних відносинах.

Паризька мирна конференція 1946 р. та врегулювання відносин з колишніми союзниками Німеччини у 1947 р.

Змістовий модуль 2. Міжнародні відносини в період «холодної війни» та розрядки міжнародної напруженості

Тема 4. Початок “холодної війни” та формування біполярної системи міжнародних відносин

“Холодна війна” як новий феномен у міжнародних відносинах. Співвідношення понять “конфронтація” та “холодна війна”. Причини виникнення “холодної війни”, її основні етапи, проблема її хронологічних рамок, початку та ініціаторів.

Німецьке питання. Створення ФРН та НДР у 1949.

Зміна зовнішньополітичних пріоритетів США: доктрина Трумена. Нові концептуальні засади зовнішньої політики СРСР.

Рекомендовані джерела: основні [1, 3, 5], додаткові [3-8, 9-12, 14, 16].

Тема 5. Розпад колоніальної системи

Чинники деколонізації. Особливості ситуації в Латинській Америці. Деколонізація на Далекому та Близькому Сході. Завершення мандатів. Створення Держави Ізраїль. Англо-єгипетський конфлікт. Багдадський пакт 1955 р. Деколонізація в Азії (Індія, Бірма, Філіппіни, Індонезія). Проблема деколонізації Індокитаю. Вихід в світову політику Індії та Китаю.

Деколонізація в Африці.

Рекомендовані джерела: основні [1, 3], додаткові [3-8, 9-12, 14, 16].

Тема 6. Рух неприєднання у світовій політиці.

Бангдунгська конференція країн Азії та Африки, її наслідки для міжнародних відносин. Створення об'єднань деколонізованих держав.

Суецька криза та її вплив на зміну геополітичної ситуації на Близькому Сході. Трансформація Багдадського пакту в СЕНТО.

Рух неприєднання як новий чинник міжнародних відносин. Проблема “нового міжнародного економічного порядку”

Боротьба за сфери впливу у третьому світі. Африка у зовнішній політиці США та СРСР.

Рекомендовані джерела: основні [1, 3], додаткові [3-8, 9-12, 14, 16].

Тема 7. Еволюція міжнародних відносин протягом 1960-х – першої половини 1980-х років: від розрядки до апогею «холодної війни»

Еволюція блоків та рівновага страху до 1962 р. Карибська криза та її значення зняття міжнародної напруги. Розрядка міжнародної напруженості: глобальні та регіональні аспекти (1962-1975). Гельсінська конференція з безпеки та співробітництва. Гельсінський Заключний Акт (1 серпня 1975 р.) НБСЄ. Закінчення періоду розрядки та апогей “холодної війни” (1975-1985 рр.)

Рекомендовані джерела: основні [1, 3], додаткові [3-8, 9-12, 14, 16].

Тема 8. Завершення епохи біполярності у міжнародних відносинах.

Початок нового курсу СРСР на міжнародній арені. Внутрішні та зовнішні чинники, що обумовили зміни у зовнішній політиці СРСР в II-й половині 80-х рр. 20 ст. “Нове мислення” М. Горбачова та міжнародна реакція. Радянський проект “загальноєвропейського дому”. Радянсько-американські відносини у II-й половині 80-х рр. 20 ст.

Руйнування “берлінського муру”. Об'єднання Німеччини: внутрішній та міжнародний аспекти.

Внутрішні та зовнішні чинники розпаду “соціалістичного табору” та СРСР. Виникнення нових незалежних держав. Створення СНД та його значення. Еволюція зовнішньої політики Росії з 90-х рр. 20 ст. до сьогодні. Особливості формування зовнішньополітичних стратегій пострадянських держав.

Рекомендовані джерела: основні [1, 3, 6, 9, 10, 12], додаткові [1, 12, 13-16].

Змістовий модуль 3. Міжнародні відносини у багатополлярному світі. Регіональні системи міжнародних відносин.

Тема 9. Становлення сучасної системи міжнародних відносин. Глобалізація.

Зростання ролі США у світовій політиці. Проблема моно/мультиполлярності світу в політиці та політичній науці. Вплив процесів глобалізації та регіоналізації на міжнародні відносини. Сучасні тенденції розвитку взаємовідносин по лінії Північ – Південь. Нові виклики та загрози міжнародній безпеці і реакція на них світового співтовариства. Міжнародний тероризм та пошуки шляхів боротьби з ним. Суспільно-політичні кризи та конфлікти в сучасному світі.

Міжнародні організації та їх роль у зміцненні міжнародної безпеки. Основні напрями діяльності ООН в умовах формування нового міжнародного порядку. Пропозиції щодо реформування ООН. Сучасні проблеми Руху неприєднання. Інтеграційні процеси в сучасному

Тема 17. Посилення ролі регіонів у міжнародних відносинах наприкінці XX ст. – на поч. XXI ст.

Підписання Маастрихтського договору (1993). Створення ЄС. Основні принципи Амстердамського договору (1997 р.). Лісабонський договір про внесення змін до Договору про ЄС та Договір про заснування Європейського співтовариства 2007 р.

Міжнародні відносини в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Міжнародні відносини в Латинській Америці та Карибському басейні. Міжнародні відносини в Африці.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/П	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за оцінювання	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	4	4	5	5	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	4	4	3	3
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	5	25	2	10
4	Робота на семінарських заняттях	10	2	20	4	40	3	30
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25
6	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МВ)	-	-	66	-	99	-	70
Разом		235						
Коефіцієнт 235:60 = 3,92								

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Підготувати презентації за кожним змістовим модулем на обрану тему.

Критерії оцінювання

Бал	Критерій
5	студент засвоїв теоретичний матеріал, який винесений на самостійну роботу, застосування для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, теорією; вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення результатів самостійної роботи повинно бути логічним та послідовним.
4	студент засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми який винесений на самостійну роботу, та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач; за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "5 балів", при наявності незначних помилок або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання з самостійної роботи має бути послідовним.
3	студент не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань.
1-2	студент не опанував навчальний матеріал з відповідної теми для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове або логічне мислення.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в письмовому вигляді з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

Критерії оцінювання

Бал	Критерій
24-25	Студент вирішив всі завдання абсолютно вірно і повно дав відповіді на питання як теоретичного, так і практичного характеру. Логічно і послідовно аргументував і виклав свою точку зору.
20-23	Студент вирішив завдання з 1 помилкою, відповідь на питання містить повне розгорнуте, правильне та обґрунтоване викладення матеріалу, допущено 2-3 помилки при вирішенні практичних завдань.

15-19	Студент правильно і повно вирішив більшість, але не всі завдання, відповідь на запитання є не повністю аргументованою; допускає незначні неточності
10-14	Студент правильно вирішив половину завдань; думка викладена з порушенням логіки подання матеріалу. Студент правильно вирішив ситуацію, проте не зовсім слушно аргументує її, або враховує не всі, а деякі умови ситуації. Вирішує декілька завдань поверхнево.
5-9	Студент вирішив трохи менше половини завдань; може дати визначення юридичного поняття. Відповідь на запитання дає неповно і поверхнево.
0-4	Студент не вирішив більшість завдань або вирішив неправильно; відповіді на питання є неповними; неправильно обґрунтовує своє рішення.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Міжнародні відносини та світова політика» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок на семінарських заняттях та під час виконання самостійної роботи, розширення кількості підсумкових балів до 100.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Причини та наслідки розпаду Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.
2. "Пакт Молотова-Рібентропа": зміст та наслідки.
3. Міжнародні відносини в період Другої світової війни.
4. Друга світова війна як передумова виникнення ялтинсько-потсдамської системи повоєнного світоустрою.
5. Ялтинська конференція 1945 р.
6. Формування ялтинсько-потсдамської системи і біполярності в світі
7. Загальна характеристика Ялтинсько-Потсдамського світоустрою як біполярної системи міжнародних відносин.
8. Створення Організації Об'єднаних Націй.
9. Мирні угоди 1947 р. з колишніми союзниками Німеччини.
10. Створення двох німецьких держав.
11. Повоєнний устрій на Далекому Сході.
12. Зовнішньополітична доктрина США у 40-х – першій половині 50-х рр.
13. Повоєнна зовнішня політика СРСР.
14. План Маршалла для Європи.
15. Інтеграційні процеси в євроатлантичному просторі у повоєнний період.
16. Формування соціалістичного табору.
17. Передумови та початок „холодної війни”.
18. Основні етапи „холодної війни”.
19. Ідеологічні фактори „холодної війни”.
20. Доктрина „стримування” і гонка озброєнь між США і СРСР.

21. Початок розпаду колоніальних систем.
22. Вихід деколонізованих держав на міжнародну арену.
23. Значення руху неприєднання у міжнародних відносинах.
24. Карибська криза 1962 р. та її міжнародні наслідки.
25. Загальноєвропейський процес та основні положення Гельсінського акта 1975 р.
26. Війна у В'єтнамі (1965-1973 рр.) та її міжнародні наслідки.
27. "Доктрина невтручання" М.С. Горбачова
28. Міжнародні наслідки розпаду СРСР.
29. Антикомуністичні революції у Центральній та Східній Європі.
30. Об'єднання Німеччини: внутрішній та міжнародний аспекти.
31. Створення Співдружності Незалежних Держав.
32. Концепція "розширення демократії" США.
33. Глобалізація: поняття та форми.
34. Вплив глобалізації на сучасні міжнародні відносини.
35. Регіоналізація міжнародних відносин.
36. Боснійська криза (1992-1995 рр.).
37. Причини та наслідки Косовської кризи (1998-1999 рр.).
38. Основні напрями зовнішньої політики держав Центральної та Східної Європи
39. Основні етапи європейської інтеграції.
40. Розвиток європейської інтеграції наприкінці ХХ ст. – на поч. ХХІ ст.
41. Регіональні конфлікти на Близькому та Середньому Сході.
42. Арабо-ізраїльські війни: причини та наслідки.
43. Конфлікти в Афганістані та їх розвиток у 80-90-ті рр.
44. Курдське питання в міжнародних відносинах.
45. Врегулювання проблеми ядерної програми Ірану.
46. Причини та наслідки "Арабської весни".
47. Держави Азійсько-Тихоокеанського регіону у сучасному світі.
48. Корейська проблема: причини виникнення та сучасний стан.
49. Проблема Кашміру: еволюція та сучасність.
50. Держави Латинської Америки та Карибського басейну у постбіполярному світі.
51. Громадянські війни в Африці наприкінці ХХ ст. – на поч. ХХІ ст.

7. Рекомендована література

Базова

1. Головченко В.І. Нариси з історії міжнародних відносин та зовнішньої політики країн Азії й Африки / науковий посібник. – Київ : Юрисконсульт, 2014. – 424 с.
2. Горобець І.В. Процеси формування системи регіональної безпеки в Південній Азії (початок 1990-х – середина 2010-х років). – К.: Міленіум, 2017. – 418 с.
3. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору : навч. посіб., 2012. – 228 с.
4. Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. посіб. – К.:Видавничий Дім «Слово», 2012. – 720 с.
5. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 632 с.
6. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002). – Вінниця: Фоліант, 2003. – 560 с.
7. Іваницька О.П. Регіональні підсистеми міжнародних відносин: навч. посібник. – Вінниця: ТВОРИ, 2018. – 444 с.
8. Крисенко Д.С. США на Близькому Сході межі ХХ-ХІ століть: іракський рахунок : монографія / Д. С. Крисенко ; ред. О. А. Радзивіл ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, . – Київ : Національний авіаційний університет, 2011. – 206 с.

Допоміжна

9. Бжезінський З. Стратегічне бачення. Америка і криза глобальної влади. – Львів: Літопис, 2012. – 168 с.
10. Бобилєва С.Й. Історія Німеччини з давніх часів до 1945 року: навч. Посіб. Для студ. Вищ. Навч.закладів / С.Й. Бобилєва. – Дніпропетровськ, 2003. – 526 с.
11. Бруз В.С. Роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів і в боротьбі проти тероризму. – К., 2010.
12. Брусиловська О.І. Історія міжнародних відносин (сер. III ти. До н.е. – XVII ст. н.е.): навч.-метод. посіб. / О.І. Брусиловська, І.М. Коваль. – О.: Одеський нац. у-т ім. І.І. Мечникова, 2013. – 188 с.
13. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. // Дипломатична і консульська служба. Збірник документів / Укл. Кротюк С. Ф. – К.: КиМУ, 2003. – С.3-7.
14. Газін В., Копилов С. Новітня історія країн Європи та Америки. 1945-2002 рр. – Київ: Либідь, 2004. – 623 с.
15. Глобальна корпоративна система: монографія / Ред. О.Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2011. – 408 с.
16. Головченко В., Кравчук О. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: Навчальний посібник. – К., 2006.
17. Головченко В.І., Степанов О.П. Нариси з історії міжнародних відносин та зовнішньої політики країн Азії й Африки: навч. посіб. // В.І. Головченко, О.П. Степанов. – К.: «Юрисконсульт», 2014. 424 с.
18. Головченко В.І. Регіоназнавство: Азія, Африка й Латинська Америка: Навчальний посібник. – К., 2012.

19. Денисенко А., Туркевич В., Шпаковски Л. Лідер двох епох. Азербайджансько-українські відносини через призму життя і діяльності Гейдара Алієва. – К.: Вид. Інформаційно-видавничого центру «Планета», 2013. – 323 с.
20. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Пер. з фр. – К.: Основи, 1995. – 903 с.
21. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу. – К.: Проза, 2005. – 560 с.
22. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. – 139 с.
23. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Л. Зашкільняка. – Львів, 2001.
24. Капітоненко М.Г. Міжнародні конфлікти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Либідь, 2009. – 352 с.
25. Кельзен Г. Про сутність і цінність демократії / Переклад з німецької О. Мокровольський. – К.: ВНТЛ-Класика, 2013. – 139 с.
26. Коппель О. А., Пархомчук О. С. Міжнародні системи. Світова політика. – К.: ФАДА ЛТД, 2001. – 224 с.
27. Копійка В.В. Європейський Союз: Історія і засади функціонування: Навч. посіб. – 2-ге вид., виправ. і доп. / Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. – К., 2012. – 759 с.
28. Копійка В.В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу: Монографія. – К., 2002.
29. Кріль М.М. Історія Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.) / Навчальний посібник. 3-є вид., виправл. і доповн. – К.: Знання, 2013. – 278 с.
30. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): Підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
31. Міжнародні організації: навч. посіб. / Ред. Ю.Г. Козак. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 223 с.
32. Мельничук І.М. Інтеграційні проекти Російської Федерації на пострадянському просторі: монографія / І.М. Мельничук. – Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2015. 400 с.
33. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1970 – 2000 рр.) / В.С. Бруз, В.М.Матвієнко та ін. – Київ: "Либідь", 2000.
34. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): Підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. – К.: Либідь, 2001. – 622 с.
35. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжолі. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 863 с.
36. Мокій А.І., Яхно Т.П., Бабець І.Г. Міжнародні організації. – К., 2011.
37. Орлова Т.В. Історія нових незалежних держав. Навч. посібник. – К., 2010.
38. Перепелиця Г.М. Конфлікти в посткомуністичній Європі: монографія. – К.: НІСД, 2003. – 432 с.
39. Перепелиця Г.М. Україна-Росія: війна в умовах співіснування. – К.: Видавничий дім «Стилос», 2015. – 880 с.
40. Перша та Друга світові війни в історії людства (до 100-річчя початку Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн): Монографія / Ред. С.С. Трояна. – К.: ДП «НВЦ» «Пріоритети», 2014. – 316 с.
41. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. – 497 с.
42. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник. – К.: Персонал, 2009. – 224 с.